

Na het Franse en Nederlandse 'neen' tegen de grondwet volgde midden juni met de mislukking van de begrotingstop de volgende opdoffer voor de Europese unie. Blair weigerde zijn korting op de Britse bijdrage aan het EU-budget op te geven, en ging het offensief aan tegen het landbouw beleid, dat vooral Frankrijk genegen is. Op die manier trachtte hij de zwarte piet voor het mislukken van de top door te schuiven. Blair blijkt niets geleerd te hebben van het massale 'neen' tegen het liberale Europa en poogt nu van de opening gebruik te maken om van Europa nog meer één grote markt te maken: in december plant hij een EU-top over de verdere 'hervorming' van het 'Europees sociaal model'.

Blair, erfgenaam van Thatcher

Blair poogt van de crisis in de EU gebruik te maken om het laken naar zich toe te trekken. Ook al is zijn positie verzwakt door het protest tegen de oorlog, hij verloor geen verkiezingen (ondanks zijn achteruitgang) noch referenda, en kreeg de olympische spelen in zijn schoot geworpen. Zijn collega's lijken er (nog) slechter voor te staan: Schröder wordt hoogstwaarschijnlijk weggestemd in september, Chirac kijkt op tegen de nasleep van het Franse 'neen', Berlusconi kampt met zware economische problemen en juridische perikelen. Ook de Commissie van Barroso draait langs geen kanten. Met de steun van Merkel - mogelijk de toekomstige Duitse kanselier (en nu al door sommigen de 'Thatcher' van Duitsland genoemd) - en van Sarkozy - als die de fakkel van Chirac kan overnemen -, ziet Blair zijn kans schoon om het 'Britse model' in Europa uit te dragen. The Economist, het weekblad van de Britse bourgeoisie, maakt zelfs gewag van een nieuwe consensus tussen Tories en Labour op dit vlak(1).

Zeg nu zelf

Dat hij daarmee enkel de legitimiteitscrisis van de EU zal vergroten, lijkt hem niet te deren. "De mensen steunen het concept van de Europese Unie. Wat ze niet steunen, is de huidige invulling ervan", meent Blair correct. Maar of hij dan ook de vele neen-stemmers tegen de grondwet volgt die een socialer en democratischer Europa eisen? Welnee, hij zet gewoon een tandje bij om de welvaartstaat verder te 'hervormen'... "Want zeg nu zelf", stelde hij in zijn speech voor het europarlement op 23 juni, "wat voor sociaal model is het dat 20 miljoen werklozen telt in Europa...?"

Recent publiceerde de Europese Commissie nieuwe cijfers over de groeiperspectieven voor de Europese Unie. 1,9 % verwacht Barroso's club in 2005. De VS haalde 2,5 % tussen 2000 en 2004, het Verenigd Koninkrijk 2,35 %, ofwel 0,9 % meer dan het Europees gemiddelde. Overtuigd Europeanist en ex-topman van het VBO Tony Vandeputte kan er niet omheen: "In de VS bedroeg de werkloosheid over de jongste vijf jaar gemiddeld 5,2 %, in het Verenigd Koninkrijk 5 %, in Europa (eurogroep) 8,4 %. Hebben wij dan veel lessen te geven?"(2).

In de leer bij Blair

Willen we dan de veralgemening van de Britse lage-looneconomie (4,85 £ minimuminkomen voor volwassenen en 4,1 £ voor 18 tot 21-jarigen)? Van de uiterst lange werkweken aan de overkant van het kanaal (de Britten draaien de langste werkweken van heel West-Europa; Blair verzette zich hard tegen de Europese richtlijn om maximaal werkweken van 48 uur toe te laten)? Van het fenomeen van de 'working poor' (één op vier Britse kinderen, ook van werkende ouders, is arm)? Van de lage bedrijfsbelastingen en de hoge BTW? Van de privatisering van alles wat maar geprivatiseerd kan worden?

Het Britse model is gekenmerkt door meer arbeidsmarktmobiliteit (migranten kunnen er b.v. veel gemakkelijker werken dan hier), meer flexibiliteit en minder sociale zekerheid dan elders in West-Europa. Op die basis is het niet moeilijk investeringen aan te trekken. Blair wil aan de hand van

die 'voorbeeldige prestaties' de neoliberale koers die de EU is ingeslagen, nog radicaliseren. In Washington staan ze ondertussen te supporteren voor een Europa dat niet meer inhoudt dan een markt, waarin de 'concurrentie vrij is en niet vervalst'.

Concurrentie tussen sociale modellen, dat is het Europees model

De lidstaten van de EU kennen heel verschillende productiviteitsniveaus. Twee mogelijkheden staan open om daarmee om te gaan⁽³⁾. De progressieve keuze is die van de harmonisatie van de verschillende nationale economieën. Dat veronderstelt een echte Europese industriële politiek (met openbare investeringen, technologieoverdracht etc.), en loonstijgingen volgens de productiviteit. Dit wordt binnen de huidige EU onmogelijk gemaakt door de strenge begrotingscriteria, de afbouw van de bestaande transfers (via de structuurfondsen e.d.), en de politiek van loonmatiging.

De regressieve keuze die de huidige EU maakte, is immers die van de concurrentie tussen nationaal georganiseerde 'sociale modellen'. En om competitief te zijn, om investeringen aan te trekken, moeten de lonen gedrukt worden, de sociale zekerheid afgebouwd enzovoort. Veeleer dan een voorbeeld te zijn (omwille van lage werkloosheidscijfers), toont Groot-Brittannië aan welke perverse logica hier speelt: het is mede omdat ze aan de overkant van het kanaal veel verder staan in het neoliberale afbraakbeleid dat ze het 'zo goed' doen.

De echte vraag wordt maar niet gesteld

Ziehier het Europees sociaal model in het licht van de neoliberale 'hervorming'. Verlaag de belastingen, vooral die op kapitaal, 'omwille van de concurrentie'. Daardoor versterkt de fiscale crisis van de staat: de uitgaven blijven dezelfde, de inkomsten kalven af. Om die crisis het hoofd te bieden werd en wordt veel geleend, vooral bij zij die geld ter beschikking hebben, de rijken dus die net van verlaagde belastingen kunnen genieten. En om die schulden terug te betalen en de staatsfinanciën gezond te houden, moet vervolgens toch fel bespaard worden op sociale uitgaven en worden openbare investeringen onmogelijk.

Bespaar op de lonen ten voordele van de aandeelhouders, kwestie van investeerders aan te trekken. Klaag vervolgens, zoals de OESO, dat de eurozone economisch slecht presteert omdat de Europeanen te weinig consumeren: de binnenlandse vraag blijft achter en de afhankelijkheid van de export is daarom groot (een sterke euro gooit nog wat extra roet in het eten). Volgen pleidooien van de OESO⁽⁴⁾ om b.v. de rente te verlagen zodat mensen zich gemakkelijker in de schulden steken. Op die manier wordt de Europese Centrale Bank, die zich alleen om de inflatie bekommert, de pineut, ware daar niet The Economist om de instelling van Jean-Claude Trichet door dik en dun te verdedigen⁽⁵⁾.

Het is maar één manier om de echte vraag niet te moeten stellen: zelfs rechtse en liberale analisten geven toe dat de aanslepende crisis in pakweg Duitsland veel te maken heeft met de gebrekkige binnenlandse vraag door de lage lonen.

Tijd voor de linkerrijde om het over een andere boeg te gooien, en van de huidige legimiteitscrisis van de EU gebruik te maken om Europees te mobiliseren voor een alternatieve koers. Een ander model is mogelijk: met echte Europese openbare investeringen en loonstijgingen volgens de productiviteit, waarvoor de 'groep van Doorn' (d.i. een alliantie van Duitse, Belgische, Luxemburgse en Nederlandse vakbonden) al pleitte. Voeg daar nog de eis van een universeel minimuminkomen aan toe (b.v. een Europees sociaal minimum van de helft van het BNP/capita), en een pleidooi voor arbeidsduurvermindering, en vooruit met de geit!

(1) The Economist 23 juni 2005

(2) Knack, 1 juni 2005

- (3) Husson, M., La concurrence contre l'harmonisation, Regards, Été 2005,
<http://hussonet.free.fr/harmomh.pdf>
- (4) De standaard 25 mei 2005
- (5) The Economist 14 juli 2005